turku åbo

Globaalikasvatuksen ja monikulttuurisuustaitojen kehittämissuunnitelma

Turun kaupungin opetustoimi
Opetuspalvelukeskus 2.6.2009

EUROOPAN KULTTUURIPÄÄKAUPUNKI 2011 TURKU • ÅBO

Turun kaupungin opetustoimi
Åbo stads undervisningsväsen

Sisältö

1. JOHDANTO 2

2. GLOBAALIKASVATUS JA MONIKULTTUURISUUS 3

2.1. Globaalikasvatus käsitteenä 3
2.2. Monikulttuurinen koulu 3
2.3. Kulttuurien välinen vuorovaikutus 4

3. GLOBAALIKASVATUKSEN TOTEUTTAMINEN 5

3.1. Globaalikasvatuksen asema 5
3.2. Kehittämistoimenpiteet 5

4. ARVIOINTI 6

5. TYÖNTEKIJÄT 7

5.1. Koulujen henkilöstö 7
5.2. Hallinnon henkilöstö 9

6. OPETUKSEN NIVELVAIHEET 11

6.1. Oppilaan vastaanotto koulussa 11
6.2. Valmistava opetus, VALMO 12
6.3. Nivelvaiheyhteistyö 14

7. YHTEISTYÖ 15

7.1. Kodin ja koulun yhteistyö 15
7.2. Yhteistyö koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa 16

8. KIELI- JA KULTTUURI-IDENTITEETIN TUKEMINEN 17

8.1. Kaksikielisyys ja -kulttuurisuus 17
8.2. Suomi toisena kielenä, S2 17
8.3. Maahanmuuttajan äidinkieli, MAI 18

9. OPPIJAN TUKI 19

9.1. Yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki 19
9.2. Vieraskielisten oppilaiden tukiopetus 20
9.3. Oppimissuunnitelma 20
9.4. Omakielinen opetus, OMO 20
9.5. Maahanmuuttajan tuettu opetus, MATU 21
9.6. Perusopetuksen johdanto-opinnot, POJO 22

LIITE 1. Toimintaa ohjaavia ja tukevia asiakirjoja 23

Kansikuva: Ilkka Kaljonen

1. Johdanto

Opetustoimen globaalikasvatuksen ja monikulttuurisuustaitojen kehittämissuunnitelma määrittelee opetustoimen globaalikasvatuksen ja kansainvälisen toiminnan sekä monikulttuurisen opetuksen keskeiset periaatteet. Tämä suunnitelma perustuu opetussuunnitelmien perusteisiin sekä muihin opetusta sääteleviin asiakirjoihin. Suunnitelmaa täydentävät myös hankkeiden taloushallintoon ja projektinhallintaan liittyvät ohjeistukset. Suunnitelma on voimassa toistaiseksi ja sitä päivitetään tarpeen mukaan.

Globaalikasvatuksen ja monikulttuurisuustaitojen kehittämissuunnitelma on yhteinen kokonaisuus, joka korvaa Opetustoimen monikulttuurisuuden strategian vuosille 2006 – 2008 ja Turun kaupungin opetustoimen kansainvälisen toiminnan kehittämissuunnitelman 2005 – 2008.

Perusopetuksen tehtävänä on antaa valmiuksia toimia globaalissa yhteiskunnassa. Yhteiskunnallinen muutos on nopeasti tuonut eri kulttuurit lähemmäs toisiaan ja lisännyt kulttuurien välisiä kohtaamisia. Opetuksen tehtävä on tukea oppijan kasvua vastuulliseksi maailmankansalaiseksi. Maailmankansalaiseksi kasvamista tuetaan kouluissa globaalikasvatuksessa, jonka tavoitteet ja sisällöt näkyvät koulun toimintakulttuurissa, kaikissa oppiaineissa ja aihekokonaisuuksissa. Osana globaalikasvatusta kehitetään monikulttuurisuustaitoja, asenteita ja taitoja kohdata erilaisuutta. Kohtaamisten lähtökohtina ovat oman taustakulttuurin tiedostaminen sekä muiden kulttuurien ja elämänkatsomusten tunteminen ja arvostaminen.

Turku on Helsingin ympäristön jälkeen Suomen toiseksi suurin maahantuloväylä. Turun kaupungin perusopetuksessa opiskelee yli 2100 vieraskielistä oppilasta eli enemmän kuin 9 prosenttia koko oppilasmäärästä (tilastointipäivä 20.9.2008). Oppilaiden eri äidinkieliä on Turun perusopetuksessa n. 75. Oppilasrekisteriin kirjautuu oppilaan huoltajien väestörekisteriin ilmoittama äidinkieli. Perusopetuksen kouluissa opiskelee myös oppilaita, joiden äidinkieleksi on kirjattu suomi, vaikka todellisuudessa äidinkieli on jokin muu.

Perusopetuksen koulut on nimetty neljään yhteistyöalueeseen. Itäisen yhteistyöalueen kouluissa vieraskielisten oppilaiden määrä on prosentuaalisesti huomattavasti suurempi kuin muilla yhteistyöalueilla, koska Itä-Turun kaupunginosissa asuu runsaasti maahanmuuttajaperheitä. Esimerkiksi Varissuon koulussa oppilaista on noin 70 prosenttia maahanmuuttajataustaisia. Vieraskielisten oppilaiden määrän kasvu Turussa ja etenkin valmistavassa opetuksessa näkyy selkeimmin läntisellä yhteistyöalueella, koska Pansiossa on Suomen Punaisen ristin vastaanottokeskus ja ryhmäkoti, jonne turvapaikan hakijat Turussa saapuvat.

Hyvin englantia taitavilla ulkomaalaisperheiden lapsilla tai ulkomailta palaavilla suomalaisperheiden lapsilla on mahdollisuus saada perusopetusta ja lukio-opetusta myös englannin kielellä. Opetus annetaan kaupungin ylläpitämässä Turun kansainvälisessä koulussa, jonka opetuksen järjestää Turun normaalikoulu.

Vieraalla kielellä annetaan opetusta Turun kouluissa kieliluokilla 1 – 9, CLIL-metodilla englannin, ranskan, saksan ja venäjän kielellä sekä kielikylpyopetusta ruotsin kielellä. Lisäksi on käytössä erilaisia rikasteisen ja painotetun opetuksen muotoja. Vieraskielistä opetusta annetaan lähi- tai etäopetuksena.

Opetustoimen kansainvälinen toiminta on globaalikasvatuksen tavoitteita tukevaa yhteistyötä vastaavien ulkomaisten tahojen kansa. Kansainvälisen toiminnan muotoja ovat esimerkiksi ystävyys- ja hanketoiminta, oppilas- ja asiantuntijavaihto, leirikoulut sekä kansainvälinen täydennyskoulutus.

Yhteistyö Turun ystävyyskaupunkien koulujen välillä on aktiivisinta pohjoismaiden ja Pietarin kesken.

Yleisimmät pohjoismaisen ja Pietari-yhteistyön toimintamuodot ovat taideyhteistyö, leirikoulut, nuorisotapaamiset ja asiantuntijavaihto. Useimmilla kouluilla on lisäksi omia ystävyyssuhteita muidenkin kaupunkien kouluihin. Turku osallistuu aktiivisesti eurooppalaisiin kehittämisverkostoihin esimerkiksi Itämeren ja sen kulttuuriperinnön suojelemiseksi.

Opetustoimi on mukana useissa tutkimus- ja kehittämishankkeissa. Osa toiminnasta on opetustoimen koordinoimaa ja osassa hankkeista opetustoimi on mukana yhtenä toimijana. Koulut voivat osallistua kehittämistoimintaan myös omana yksikkönään. Noin kolmannes Turun peruskouluista ja lukioista osallistuu säännöllisesti kansainväliseen hanketoimintaan. Hanketoiminnan sisältöinä ovat esimerkiksi opetusmateriaalin kehittäminen, opetukseen tai oppiaineeseen liittyvä kehittämistyö ja opetustarjonnan monipuolistaminen. Opetustoimi tukee myös yksittäisten korkeakouluopiskelijoiden tekemää tutkimusta myöntämällä tutkimuslupia.

Kansainvälisellä yhteistyöllä on siis pitkä perinne turkulaisessa opetuksessa. Kansainväliset kontaktit ovat mainio väline maailmankansalaisuuteen kasvamisessa. Entistä tärkeämmäksi tämän rinnalle on noussut kulttuurien välisten vuorovaikutustaitojen kehittäminen siten, että jokainen oppija saa koulusta hyvät monikulttuurisuustaidot. Koulujen tehtävä on huolehtia siitä, että globaalikasvatus ja monikulttuurisuustaitojen kehittäminen ovat luonnollinen osa päivittäistä koulutyötä.

2. Globaalikasvatus ja monikulttuurisuus

2.1. Globaalikasvatus käsitteenä

Globaalikasvatus on kansainvälisyyskasvatusta, toimintaa, joka ohjaa oppijaa globaalin vastuun tiedostamiseen ja maailmankansalaisen etiikkaan. Maailmankansalaisen etiikka perustuu oikeudenmukaisuuteen, maailmanlaajuisen tasa-arvon edistämiseen ja ihmisarvon kunnioittamiseen.

Globaali vastuu merkitsee maapallon hahmottamista luonnonresursseiltaan rajallisena kokonaisuutena, globalisoituvan talouden ja sen sosiaalisten ja kulttuuristen seurausten ymmärtämistä, kestävää kehitystä edistävien valintojen tekemistä.

Globaalikasvatuksen tavoitteena on, että oppija omaksuu kansainvälisyyteen ja monikulttuurisuuteen liittyviä taitoja, kokemuksia ja myönteisiä asenteita. Globaalikasvatuksen tarkoituksena on avata silmiä maailman erilaisille todellisuuksille ja pyrkiä edistämään toimivaa kulttuurien välistä vuorovaikutusta.

Opetustoimen kansainvälisellä toiminnalla puolestaan tarkoitetaan koko opetustoimen kansainvälistä yhteistyötä vastaavien ulkomaisten tahojen kanssa sekä globaalikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tehtyä työtä.

2.2. Monikulttuurinen koulu

Koulu on monikulttuurinen silloin kun se on kulttuurisesti monimuotoinen eli koulussa on oppilaita ja opettajia, joilla on erilaiset kulttuuriset ja / tai etniset taustat. Monikulttuurisuudella tarkoitetaan myös moniarvoisuutta ideologisena tavoitteena. Kulttuurien välinen vuorovaikutus tarkoittaa kanssakäymistä ja viestintää eri kulttuurien välillä.

Kulttuurienväliseen vuorovaikutukseen kasvaminen on tärkeää sekä maahanmuuttajille että kantaväestöön kuuluville. Monikulttuurisen ryhmän opettajalta vaaditaankin paitsi kulttuurista herkkyyttä myös omien asenteiden tiedostamista. Opettaja työssään heijastaa omaa arvomaailmaansa. Opettaja tekee

valintoja, jotka heijastelevat hänen omia arvojaan, normejaan ja asenteitaan. Siksi opettajan tulisi olla tietoinen siitä, millaiset normit hänen toimintaansa säätelevät ja, mitä arvoja hän kasvatettaville välittää.

Monikulttuurinen opetustyö edellyttää tiedollisia, taidollisia ja asenteellisia valmiuksia. Monikulttuurinen oppimisympäristö edellyttää opettajilta erilaisia kulttuurienvälisen vuorovaikutuksen taitoja, kuten esim. valmiuksia selvittää vuorovaikutuksessa ilmeneviä häiriöitä ja valmiuksia hyväksyä epävarmuutta sosiaalisissa tilanteissa. Pedagogisissa valmiuksissa korostuu eriyttämisen taito.

Monikulttuurisuustaidoilla tarkoitetaan valmiuksia, joita koululla, sen henkilöstöllä ja oppilailla on kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. Monikulttuurisuustaitojen kehittäminen on tärkeää koko henkilöstölle kaikissa kouluissa. Siksi aihe on ollut paljon esillä, mm. opetuslautakunnan, oppilaan tuen aluetiimien eli OTA-tiimien ja aluerehtoreiden kokouksissa. Koulu voi myös järjestää esimerkiksi YT-ajallaan sisäistä koulutusta.

Monikulttuurisuustaitojen kehittäminen on kaksisuuntainen prosessi, jossa tavoitteena on eri kieli- ja kulttuuritaustaisten oppilaiden ja heidän huoltajiensa kotoutuminen suomalaiseen kouluun ja yhteiskuntaan. Toinen yhtä tärkeä tavoite on lisätä valmiuksia kohdata monikulttuurisuutta. Useimmat koulut ovat tiedostaneet tarpeen kehittää koulun monikulttuurisuustaitoja. Kouluissa on vireillä projekteja, joiden tarkoitus on vaikuttaa asenteisiin, jakaa tietoa, luoda ja vakiinnuttaa toimivia malleja ja näin edesauttaa koko koulun hyvinvointia. Kehitys vaatii oman aikansa mutta sitä voidaan auttaa kouluttamalla ja tiedottamalla hyvistä käytänteistä. Hallinnon tehtävä on parhaansa mukaan tukea koulujen pyrkimyksiä monikulttuurisuustaitojen kehittämisessä.

2.3. Kulttuurien välinen vuorovaikutus

Kulttuurien välinen vuorovaikutus, monikulttuurisuustaidot, globaalikasvatus ja interkulttuurinen kompetenssi (pätevyys) ovat toisiinsa likeisesti kietoutuvia käsitteitä, joiden välistä suhdetta esitellään seuraavassa.

Kulttuurien välinen vuorovaikutus tarkoittaa kaikkea kanssakäymistä ja viestintää eri kulttuuritaustaisten henkilöiden välillä. Toimiva kulttuurien välinen vuorovaikutus edellyttää tiedollisia, taidollisia ja asenteellisia valmiuksia eli monikulttuurisuustaitoja ja niiden pohjalta rakentuvaa interkulttuurista kompetenssia eli pätevyyttä.

Monikulttuurisuustaidot ovat oman ja muiden kulttuuriperinnön ja elämänkatsomuksen sekä niiden monimuotoisuuden tuntemista ja arvostamista. Ne ovat myös motivaatiota, halua ja rohkeutta toimia yhteistyössä. Kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa tarvitaan kielitaidon ja muiden monikulttuurisuustaitojen ohella myös tieto- ja viestintäteknisiä valmiuksia, medialukutaitoa ja kykyä käsitellä tietoa.

Monikulttuurisuustaidot vaikuttavat henkilön interkulttuuriseen pätevyyteen. Interkulttuurisesti pätevällä henkilöllä on hyvät monikulttuurisuustaidot (tiedot, taidot ja asenteet). Hän on aktiivinen toimija, joka osaa soveltaa monikulttuurisuustaitojaan toimintaan, on tietoinen monikulttuurisuustaidoistaan ja niissä olevista puutteista (metatieto).

Koulun tehtävänä on kehittää interkulttuurista kompetenssia auttamalla oman kulttuuri-identiteetin ymmärtämisessä sekä parantamalla valmiuksia rakentavaan kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen ja maailmankansalaisuuteen. Interkulttuurisesti pätevä henkilö toimii muuttuvissa tilanteissa erilaisten ihmisten kanssa taitavasti sekä tekee valintoja ja ratkaisuja, jotka eivät ole sidoksissa hänen omiin oletuksiinsa ja ennakkoluuloihinsa.

Interkulttuurinen kompetenssi eli pätevyys opettajalla edellyttää, että opettaja osaa tunnistaa ja pyrkii muuttamaan epätasa-arvoisia rakenteita ja mekanismeja. Opettajalla täytyy olla riittävästi tietoa oppijan kotikielestä, kulttuurista ja ympäristöstä. Opettajan täytyy osata nähdä jokainen oppija muuttuvana yksilönä, löytää tämän persoonalliset vahvuudet ja tukea niitä. Tavoitteena on turvallinen ja tasa-arvoinen kasvuympäristö, joka tukee elämänhallinnan ja ehjän identiteetin kehitystä sekä lisää oppimisen edellytyksiä.

3. Globaalikasvatuksen toteuttaminen

3.1. Globaalikasvatuksen asema

Globaalikasvatuksen tulee olla kiinteä osa oppilaitoksen toimintakulttuuria ja jokapäiväistä oppimis- ja työympäristöä sekä näkökulma opetustoimen strategisessa suunnittelussa.

Kouluissa opetussuunnitelman aihekokonaisuudet ”kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys” perusasteen opetussuunnitelman perusteissa sekä ”kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus” lukion opetussuunnitelman perusteissa tulee monipuolisesti integroida eri oppiaineisiin ja koulun toimintakulttuuriin. Tämä ei toteudu sijoittamalla globaalikasvatus ainoastaan tiettyihin aineisiin, teemapäiviin tai läpäiseväksi teemaksi opetuksessa.

Opetusministeriö suosittaa globaalikasvatuksen aseman vahvistamista oppilaitoksissa nykyisestä erityisesti opintojen ohjauksessa, oppilaskuntien toiminnassa, koulun kerhotyössä sekä kodin ja koulun yhteistyössä. Globaalikasvatuksen tavoitteita tukevat myös ihmisoikeus- ja tasa-arvokasvatus, rauhankasvatus, mediakasvatus, yrittäjyyskasvatus, tulevaisuuskasvatus sekä kasvatus kestävään kehitykseen. Globaali yhteiskunta edellyttää myös hyviä tietoyhteiskunnan kansalaistaitoja, joita ovat tieto- ja viestintäteknisten valmiuksien sekä medialukutaidon, kuva- ja kulttuurisen lukutaidon ohella informaation haku- ja hallintataidot ja korkea sivistyspääoma.

Aikuisoppilaitosten toiminnassa globaalikasvatuksen aseman vahvistamisen tulisi näkyä esimerkiksi koulutuksellisen tasa-arvon tavoitteina ja pyrkimyksenä opiskelijoiden interkulttuurisen kompetenssin vahvistamiseen. Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö painottaa kansainvälistymisen ja monikulttuuristumisen näkymistä opetustarjonnassa, opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa sekä toiminnan viitekehyksessä.

Myös opetustoimen hallinnossa ja opetustoimen muissa yksiköissä (Tietokone opetuksessa –keskus ja Teknologia opetuksessa –keskus) tulee ottaa toiminnassa ja sen suunnittelussa huomioon globaalikasvatuksen tavoitteet sekä se, miten koulutuksen ja elinikäisen oppimisen kautta voidaan tukea henkilöstön tai aikuisopiskelijan interkulttuurista kompetenssia.

3.2. Kehittämistoimenpiteet

Jokaisella perusasteen tai yleissivistävän toisen asteen oppilaitoksella tulee olla voimassa oleva ja työyhteisössä yhteisesti hyväksytty koulukohtainen globaalikasvatuksen kehittämissuunnitelma syyslukukauden 2009 loppuun mennessä. Suunnitelmaa tulee päivittää säännöllisesti. Suunnitelma voi olla osa opetussuunnitelmaa tai erillinen kehittämissuunnitelma ja sen toteutumista tulee koulussa arvioida. Suunnitelma suositellaan myös aikuisoppilaitoksissa laadittavaksi ja käyttöön otettavaksi.

Oppilaitoksessa tulee sopia sellaisista menettelytavoista, joilla globaalikasvatus muodostuu kiinteäksi osaksi oppilaitoksen toimintakulttuuria ja jokapäiväistä oppimis- ja työympäristöä. Globaalikasvatuksen tulee olla sellaista, että se tukee myönteistä kulttuurien välistä vuorovaikutusta ja interkulttuurisen kompetenssin kehittymistä. Jokaisen oppijan tulee päästä osalliseksi globaalikasvatuksen toimintatavoista.

Koulun tulee edistää globaalikasvatuksen aseman vahvistumista opintojen ohjauksessa, oppilaskuntien toiminnassa, koulun kerhotyössä sekä kodin ja koulun yhteistyössä. Aikuisoppilaitosten toiminnassa tulee pyrkiä koulutuksellisen tasa-arvon toteutumiseen ja opiskelijoiden interkulttuurisen kompetenssin vahvistamiseen. Täydennyskoulutusta antavien yksiköiden tulee ottaa toiminnassaan huomioon globaalikasvatuksen tavoitteet ja se, miten koulutuksen kautta voidaan tukea henkilöstön tai aikuisopiskelijan interkulttuurista kompetenssia.

Yhteistyö muiden toimijoiden, esimerkiksi varhaiskasvatuksen, oppilaitosten, yritysten ja kansalaisjärjestöjen kanssa globaalikasvatuksen toteuttamiseksi on toivottavaa. Yhteistyökumppaneiden lisäksi koulussa voidaan käyttää globaalikasvatuksen tukena ulkopuolisia luennoitsijoita ja vierailijoita. Ulkopuolisten luennoitsijoiden tai vierailijoiden kohdalla noudatetaan suomenkielisen opetustoimen johtajan päätöstä luento-, esittely- ja vierailukorvauksista. Päätös koskee tilanteita, joissa koulu tai kaupunkia edustava muu taho ei itse toimi kutsujana.

Koulu- ja oppilaitoskohtaisten määrärahojen käyttöä suunniteltaessa on suositeltavaa laatia myös koulu/oppilaitoskohtainen arvio seuraavan budjettivuoden kansainvälisen toiminnan rahoitustarpeesta mahdollisine sijaistarpeineen.

Opetuspalvelukeskus laatii globaalikasvatukselle prosessikuvaukset keskeisistä prosesseista, jotka tukevat globaalikasvatuksen toteuttamista. Tällaisia prosesseja ovat esimerkiksi rahoituksen hakeminen, projektin perustaminen, matkustaminen ja pyrkiminen kansainväliseen täydennyskoulutukseen.

Opetuspalvelukeskuksessa laaditut prosessikuvaukset otetaan huomioon ja niitä täydennetään tarvittaessa koulun globaalikasvatuksen kehittämissuunnitelmaan.

Turku on Euroopan kulttuuripääkaupunki 2011. Matkalla Euroopan kulttuuripääkaupungiksi tulee ottaa huomioon kulttuurielämysten ja kulttuurin tuottamisen kasvava merkitys globaalikasvatuksessa.

Opetustoimi tukee ja kehittää henkilöstön monikulttuurisuustaitoja ja interkulttuurisen kompetenssin vahvistumista täydennyskoulutuksen ja verkostotapaamisten avulla. Henkilöstön tulee myös itse aktiivisesti pyrkiä ylläpitämään interkulttuurista kompetenssiaan.

4. Arviointi

Globaalikasvatukselle rakennetaan säännöllisesti toteutettava arviointimalli, jolla mitataan globaalikasvatuksen tilaa ja vaikuttavuutta.

Koulujen ja opetuspalvelukeskuksen tulee pyrkiä tukemaan globaalikasvatukseen, monikulttuurisuuteen ja monikulttuurisuustaitoihin liittyvää tutkimusta esimerkiksi osallistumalla yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkimushankkeisiin tai opiskelijoiden opinnäytetutkielmiin.

Koulun tulee arvioida koulukohtaisen globaalikasvatuksen kehittämissuunnitelman toimenpiteiden toteutumista.

Monikulttuurisen opetuksen tilaa ja kehitystä arvioidaan useissa tutkimus- ja kehittämishankkeissa.

Lukuvuonna 2008 – 09 on käynnissä opetushallituksen rahoittamat Monikulttuurisuustaitojen kehittämishanke (MOKU) ja Romanilapsen tukeminen perusopetuksessa -hanke. VIRTA-hanke, jossa etsitään tapoja hyödyntää sosiaalista mediaa oppimisympäristönä, esimerkiksi etäopetusta hyödyntäen, on mahdollistettu opetushallituksen oppimisympäristöjen kehittämiseen suunnatun rahoituksen turvin. Hankkeessa on etsitty mahdollisuuksia kielten ja uskontojen opetuksen tarjoamiseen etäopetuksen keinoin.

Maahanmuuttajanuorten VaSkooli -hanke on Euroopan sosiaalirahaston rahoittamaa toimintaa, jossa on tavoitteena kehittää koulutustakuumalli perusopetuksesta toiselle asteelle siirtyville maahanmuuttajanuorille. Keväällä 2009 opetustoimi tulee saamaan opetushallituksen rahoitusta Kielten opetuksen kehittämiseen. Siinä yhtenä osa-alueena on maahanmuuttajien äidinkielen opetus. Opettajien koulutus ja opetusmateriaali ovat kehittämistoiminnan painopisteinä.

Turun yliopisto tekee kaupungin ja opetustoimen rahoittamana MONIKKO-tutkimusta, jossa on tarkoitus tutkia maahanmuuttajaopetusta turkulaisessa perusopetuksessa sekä etsiä ja luoda käytänteitä hyödynnettäväksi opetuksessa.

Tämän suunnitelma-asiakirjan toteutumisesta toimitetaan väliraportti opetuslautakunnalle syksyllä 2010.

5. Työntekijät

5.1. Koulujen henkilöstö

Rehtori

Rehtori, johtaa, valvoo ja kehittää koulun/lukion globaalikasvatusta. Rehtori vastaa siitä, että koulu/lukio toimii globaalikasvatukselle asetettujen tavoitteiden mukaan. Rehtori vastaa henkilöstönsä kehittämisestä sekä henkilöstöresurssien suuntaamisesta.

Rehtori myös hyväksyy koulun ulkopuolisen toiminnan ja kansainvälisen toiminnan suunnitelman sekä vastaa koulun tai lukion kansainvälisestä toiminnasta.

Globaalikasvatuksen yhteyshenkilöt kouluissa ja lukioissa

Jokaisella koululla tai lukiolla tulee olla globaalikasvatuksen yhteyshenkilö. Yhteyshenkilö

- vastaanottaa ja välittää globaalikasvatukseen liittyvät tiedotteet koulun muulle henkilökunnalle
- osallistuu globaalikasvatuksen yhteyshenkilöiden muodostaman verkoston toimintaan
- päivittää oman koulun www-sivuja globaalikasvatuksen osalta tai saattaa tiedot sivuja päivittävälle henkilölle
- osallistuu koulun rehtorin/johtajan kanssa koulun kansainvälisen toiminnan ja globaalikasvatuksen koordinointiin. Työnjaosta sovitaan rehtorin / johtajan kanssa.
- osallistuu koulun globaalikasvatuksen kehittämissuunnitelman laatimiseen.
- huolehtii oman koulunsa hanke- ja ystävyysyhteistyötietojen ajantasaisuudesta ilmoittamalla muutoksista opetuspalvelukeskuksen yhteyshenkilölle.

Koulun rehtori tai johtaja voi lisäksi pyytää globaalikasvatuksen yhteyshenkilöä osallistumaan muuhun globaalikasvatukseen liittyviin tehtäviin. Koulun rehtori tai johtaja voi myös itse toimia globaalikasvatuksen yhteyshenkilönä.

Globaalikasvatuksen yhteyshenkilöiden verkosto

Globaalikasvatuksen yhteyshenkilöille järjestetään säännöllisiä verkostoitumis- tai koulutustapaamisia vähintään kerran lukuvuodessa. Intranet (NeTku) toimii yhdyshenkilöiden tiedotus- ja tukipalvelukanavana. Sidosryhmien tiedotteita välitetään myös globaalikasvatuksen yhteyshenkilöiden sähköpostilistan kautta.

Verkoston toimintaa koordinoi pedagoginen suunnittelija.

Monikulttuurisen opetuksen yhdysopettajat

Monikulttuurisen opetuksen opettajaryhmillä on yhdysopettaja, jonka työnkuva muistuttaa eri oppiaineiden ohjaavan opettajan roolia. Omat yhdysopettajat ovat suomi toisena kielenä -opetuksessa, maahanmuuttajien tuetussa opetuksessa, valmistavassa opetuksessa, omakielisessä opetuksessa ja maahanmuuttajan äidinkielen opetuksessa. Yhdysopettajat ovat oman opettajaryhmänsä linkkejä opettajien ja hallinnon välillä. Lähin yhteistyökumppani hallinnossa on monikulttuurisen opetuksen suunnittelija.

Yhdysopettajien tehtävänä on pitää yhteyttä opettajakuntaansa, tiedottaa, järjestää kokouksia ja suunnitella koulutusta. Hän päivittää opettajien yhteystietoja, perehdyttää uusia opettajia ja auttaa heitä verkostoitumaan. Jokaisella yhdysopettajalla on oman opetusalaansa liittyviä erityistehtäviä, kuten esimerkiksi oppaan laatiminen ja päiväkirjoista vastaaminen tai oppilastietojen ylläpito. Yhdysopettajan tulee osallistua opetuksen kehittämiseen ja suunnitteluun.

Koulunkäyntiavustajat

Kouluissa on sekä koulutettuja koulunkäyntiavustajia että avustajan tehtävissä toimivia harjoittelijoita eli kouluavustajia. Molemmat avustavat ja tukevat oppilaiden koulunkäyntiä. Maahanmuuttajien tuetussa opetuksessa on yläkouluryhmissä erillinen koulunkäyntiavustaja. Samoin perusopetukseen valmistavassa opetuksessa on yleensä ½ koulutettua avustajaa / ryhmä ja perusopetuksen johdanto-opinnot (POJO) –ryhmässä on oma koulunkäyntiavustaja. Tavoitteena olisi, että jokaisessa valmistavan opetuksen ryhmässä olisi oma koulunkäyntiavustaja.

Turun kaupunki on kouluttanut neljä omakielistä koulunkäyntiavustajaa, joiden tehtävänä on ensisijaisesti tukea avustajan omaa äidinkieltä puhuvien oppilaiden koulunkäyntiä. Omakielisiä koulunkäyntiavustajia voidaan palkata lisää ja heidän työpanostaan hyödynnetään myös muiden oppilaiden koulunkäynnin tukemisessa. Lisäksi perusopetuksessa on vähintään yksi romanitaustainen koulunkäyntiavustaja. Omakielisten ja romanilasten koulunkäyntiavustajien tehtävä on oppilaiden tukemisen ohessa toimia opettajan rinnalla kodin ja koulun yhteistyössä sekä tarvittaessa konsultoida kouluja oppilaiden taustakulttuuriin liittyvissä kysymyksissä.

Koulun koko henkilöstö

Koulun henkilöstön tulee toimia säädettyjen tavoitteiden mukaan opetussuunnitelmaa noudattaen, osallistua koulun kehittämiseen sekä suorittaa opetussuunnitelman ja muun suunnitelman mukaiset heille määrätyt tehtävät. Opetussuunnitelman aihekokonaisuuksien toteuttamiseen, opetussuunnitelman globaalikasvatukseen liittyvien sisältöjen ja koulukohtaisen globaalikasvatuksen kehittämissuunnitelman toteuttamiseen osallistuu siis koko henkilöstö.

Kouluissa tulee pyrkiä edistämään henkilöstön interkulttuurista pätevyyttä ja monikulttuurisuustaitojen kehittymistä. Henkilöstön monikulttuurisuustaitoja kehittävää koulutusta ei kuitenkaan voi jättää yksin koulujen aktiivisuuden varaan. Opetustoimi järjestää interkulttuurista pätevyyttä edistäviä koulutuksia ja tämän koulutustarjonnan rinnalla kehittämishankkeiden koulutustoiminta mahdollistaa lyhytkestoisen kohdennetun koulutuksen järjestämisen. Monikulttuurisen opetuksen henkilöstö järjestää säännöllisesti kokous- ja koulutustilaisuuksia eri opettajaryhmille. Lukuvuoden aluksi ja lopuksi on kaikille yhteinen tapaaminen, jonka organisoinnista vastaa monikulttuurisen opetuksen suunnittelija. Näissä tapaamisissa luodaan yleiskatsaus valtakunnallisiin ja kaupungin omiin ajankohtaisiin asioihin.

Monikulttuurisessa opetuksessa työskentelee sekä äidinkielenään suomea että jotakin muuta kieltä puhuvia henkilöitä. Työtehtävät ja työsuhteen laatu ovat hyvin erilaisia. On luontevaa, että monikulttuurisen koulun henkilöstö on myös monikulttuurista. Maahanmuuttajataustaisen henkilöstön koulutustaso vaihtelee suuresti. Opetustoimi pyrkii yhteistyössä esimerkiksi Turun yliopiston kanssa etsimään mahdollisuuksia henkilöstön pätevöitymiseen. Tässä samoin kuin myös valmistavassa opetuksessa hankaluutena on valtakunnallisten kelpoisuuskriteerien puuttuminen.

VESO-koulutuksissa tulee vastaisuudessakin panostaa siihen, että kaikki kunnan opettajat saavat tietoa monikulttuurisuustaitojensa kehittämiseksi. VESO-päivien yhteyteen voidaan rakentaa eri osa-alueita, kuten MAI-opetusta, esitteleviä näyttelyitä. Kokemukset koulutustilaisuuksien yhteydessä esitellyistä S2-materiaaleista ovat olleet myönteisiä.

Kansainvälinen koulu

Turun kansainvälisessä koulussa annetaan peruskoulu- ja lukio-opetusta englannin kielellä. Perusopetuksen opetussuunnitelma noudattaa suomalaisen opetussuunnitelman viitekehystä, mutta sisältää kansainvälisten opetusohjelmien mukaisia painotuksia. Lukio-opetusta annetaan IB Diploma Programme -opetusohjelman mukaisesti. Koulun ylläpitäjänä on Turun kaupunki, opetuksesta vastaa Turun Normaalikoulu.

Kieliluokkaopetus, kielikylpyopetus sekä muu vieraalla kielellä annettava opetus

Vieraalla kielellä annetaan opetusta Turun kouluissa kieliluokilla 1 – 9, CLIL-metodilla englannin, ranskan, saksan ja venäjän kielellä sekä kielikylpyopetusta ruotsin kielellä. Lisäksi on käytössä erilaisia rikasteisen ja painotetun opetuksen muotoja. Vieraskielistä opetusta annetaan lähi- tai etäopetuksena.

5.2. Hallinnon henkilöstö

Suomenkielinen opetustoimi, Opetus- ja koulupalvelujen toimintayksikkö

Opetuspalvelukeskuksen opetus- ja koulupalvelujen toimintayksikön tehtävänä on esimerkiksi huolehtia opetustoimen kansainvälisestä yhteistyöstä, kansainvälisestä toiminnasta, henkilökunnan täydennyskoulutuksesta sekä Turun kansainvälisen koulun (Turku International School) opetuksen järjestämisestä ja kehittämisestä. Opetus- ja koulupalvelujen toimintayksikköä johtaa suunnittelupäällikkö.

<u>Suunnittelupäällikkö</u>

Suunnittelupäällikkö johtaa ja kehittää opetustoimen kansainvälistä toimintaa, vastaa alueellisesta ja kansainvälisestä yhteistyöstä pohjoismaista yhteistyötä lukuun ottamatta, vastaa opetustoimen henkilöstön täydennyskoulutuksesta ja päättää kansainvälisen koulun esityksestä oppilaan valinnasta Turun kansainväliseen kouluun (Turku International School) sekä seuraa kansainvälisen koulun toimintaa

Pedagoginen suunnittelija

Pedagogisen suunnittelijan tehtävänkuvasta 25 % on kansainväliseen toimintaan liittyviä tehtäväkokonaisuuksia. Näistä tehtäväkokonaisuuksista laajin on kansainvälisen toiminnan kehittäminen. Pedagoginen suunnittelija antaa lisäksi kansainväliseen toimintaan liittyvää ohjausta ja neuvontaa sekä toteuttaa täydennyskoulutusta. Pedagogisen suunnittelijan tehtäviin kuuluvat myös ystävyyskoulutoiminnan koordinointi ja liikkuvuuden seuranta. Pedagoginen suunnittelija valmistelee opetustoimen kansainvälisen toiminnan määrärahapäätökset ja koordinoi opetustoimen hakuprosessia perusopetuksen ja toisen asteen kansainvälistämisen valtionavustusten osalta.

Suomenkielinen opetustoimi, lukio- ja aikuiskoulutuspalvelut

Lukio- ja aikuiskoulutuspalveluita johtaa lukio- ja aikuiskoulutuspäällikkö.

Suunnittelija

Suunnittelijan tehtävänkuvasta 25 % on kansainvälisiin ja kotimaisiin kehittämishankkeisiin liittyviä tehtäväkokonaisuuksia. Tehtäväkokonaisuuksiin kuuluvat neuvonta ja tiedottaminen, asiakirjahallinta, hankkeiden omarahoitusosuuksien koordinointi, hakuprosessien koordinointi niissä hauissa, joissa koulutuksen järjestäjä toimii hakijana, hankkeisiin liittyvien palkkio- ja palkkauspäätösten valmistelu, hankerekisterin ylläpito, hankkeisiin liittyvän täydennyskoulutuksen toteuttaminen, liikkuvuuden seuranta ja hanketilastointi. Suunnittelija toimii myös niiden hankkeiden ohjausryhmien sihteerinä, joissa koulutuksen järjestäjä toimii vastuutahona.

Lisäksi suunnittelijalla on monikulttuuriseen opetukseen liittyviä valmistelutehtäviä, joissa hän toimii yhteistyössä monikulttuurisen opetuksen suunnittelijan kanssa.

Suomenkielinen opetustoimi, perusopetuspalvelut

Perusopetuspalvelujen tehtäviin kuuluu maahanmuuttajaopetus. Perusopetuspalveluita johtaa perusopetuspäällikkö. Perusopetuspäällikkö päättää monikulttuurisen opetuksen yhdysopettajien valinnasta.

Monikulttuurisen opetuksen suunnittelija

Opetustoimen perusopetuspalveluissa on monikulttuurisen opetuksen suunnittelija, jonka tehtävänä on koordinoida monikulttuurisen opetuksen resurssia. Suunnittelija on yhdyshenkilö koulujen, opettajien ja hallinnon välillä. Suunnittelijan tehtävänä on konsultoida kouluja monikulttuurisen opetuksen järjestämiseen liittyvissä asioissa. Hän on tiiviissä yhteistyössä monikulttuurisen opetuksen yhdysopettajien kanssa.

Lisäksi suunnittelija toimii monikulttuurisen opetuksen asiantuntijana opetustoimen, kaupungin ja valtakunnan verkostoissa. Suunnittelija osallistuu esimerkiksi eri hallintokuntien muodostaman ulkomaalaisten palvelun johtoryhmän kokouksiin ja Resurssirenkaan toimintaan. Hänen tulee seurata aktiivisesti monikulttuurisen opetuksen kunnallista ja valtakunnallista kehitystä ja huolehtia tiedon päivittämisestä.

Suunnittelija on myös sisällöntuottajana monikulttuuriseen opetukseen liittyvissä asioissa. Hänen tulee tiedottaa kouluja ja hallintoa ajankohtaisista asioista. Hän toimii valmistelijana ja esittelijänä oppilaaksi ottoon ja valtionavustuksiin liittyvissä kysymyksissä. Mahdollisuuksien mukaan suunnittelija voi toimia asiantuntijana kehittämishankkeissa.

Ruotsinkielinen opetustoimi, Opetuspalvelut

Ruotsinkielisen opetustoimen opetuspalvelujen tehtäviin kuuluu yhteispohjoismaisen toiminnan koordinointi. Ruotsinkielisiä opetuspalveluja johtaa ruotsinkielisen opetustoimen johtaja.

Ruotsinkielisen opetustoimen johdon sihteeri valmistelee yhteispohjoismaiseen toimintaan liittyviä koordinointitehtäviä.

Talouspalvelujen toimintayksikkö ja hallintopalvelujen toimintayksikkö tuottavat palveluja, jotka tukevat globaalikasvatuksen toteuttamista. Näitä palveluita ovat esimerkiksi laskentatoimen ja asiahallinnon palvelut sekä henkilöstöasioihin ja henkilöstön rekrytointiin liittyvät palvelut.

Kaupungin keskushallinto

Strategian ja viestinnän vastuualue

Strategian ja viestinnän vastuualueelle kuuluvat kaupungin kansainvälisten asioiden suunnittelu ja toteuttaminen sekä maahanmuuttaja-asiat. Vastuualuetta johtaa kehittämisjohtaja.

Turun ja Varsinais-Suomen Eurooppa-toimisto

Eurooppa-toimiston palveluita ovat esimerkiksi alueellinen edunvalvonta Brysselissä, EU:n koulutuspolitiikan seuraaminen, EU:n erillisohjelmiin ja –hankkeisiin liittyvät tukipalvelut, EU-koulutuspalvelut, viestintä ja tiedottaminen sekä Itämeri-yhteistyön tukeminen Brysselissä. Eurooppa-toimistoa johtaa toimiston päällikkö.

Kaupungin kansainvälisen toiminnan yhteyshenkilöverkosto

Kaupungin kansainvälisen toiminnan yhteyshenkilöverkosto toimii kaupungin hallintokuntien, oppilaitosten ja elinkeinoelämän kansainvälisestä toiminnasta vastaavien henkilöiden vertaisryhmänä, joka saa ja välittää tietoa kaupungin kansainväliseen toimintaan ja markkinointiin liittyvistä tavoitteista ja sisällöistä, verkoston jäsenten sidosryhmien toimista ja tukee verkostoitumista erityisesti kaupunkiverkostojen ja ystävyyskaupunkien toimijoiden kanssa. Yhteyshenkilöverkoston toiminnasta vastaa kansainvälisten asioiden päällikkö.

6. Opetuksen nivelvaiheet

6.1. Oppilaan vastaanotto koulussa

Rehtori ja koulun muu henkilöstö vastaanottaa kouluun tulevat uudet oppilaat. Koulutulokkaiden vastaanottoon valmistaudutaan huolella etukäteen. Oppilastietojen lisäksi ilmoittautumisen yhteydessä on hyvä tarkistaa esimerkiksi katsomusaineeseen, ruokavalioon tai terveydentilaan liittyvät kysymykset sekä huoltajien tulkin tarve. Oppilaalta pyydetään kuvan julkaisuluvat ja huoltaja voi ilmoittaa lapsen oman äidinkielen opiskeluun. Kouluun tutustumispäivänä huoltaja saa tietoa kouluun liittyvistä asioista ja perheelle annetaan tietoa aamu- ja iltapäivätoiminnasta. Olisi hyvä, jos jo tähän tilaisuuteen olisi mahdollista varata tarvittavat tulkit. Koulutulokkaiden vanhempien tapaamiset on hyvä järjestää mahdollisimman nopeasti koulutyön alettua syksyllä. Silloin opettaja tutustuu perheeseen ja kertoo suomalaisesta koulujärjestelmästä sekä luokan toiminnasta. Tapaamisiin kannattaa varata riittävästi aikaa, varsinkin silloin, jos perheen ensimmäinen lapsi on aloittamassa opiskelun perusopetuksessa.

Oppilaita siirtyy koulusta ja kunnasta toiseen kesken perusopetuksen. Koululla tulisi olla aina riittävät valmiudet uusien oppilaiden vastaanottoon. Toisinaan perheen muutto saattaa tulla yllättäen niin, ettei siihen ole osattu valmistautua. Tärkeää on selvittää oppilaan tausta. Perhe ei aina osaa tai halua kertoa, jos oppilas on ollut esimerkiksi erityisopetuksessa, tai opiskelussa tai perhetilanteessa on ollut jotakin muuta erityistä. Koulun aloittamista kannattaa vaikka mieluummin siirtää muutamalla päivällä, jotta tarvittavat taustatiedot on selvitetty, kuin ottaa oppilas oppilaaksi ja ruveta vasta sitten selvittämään koulutaustaa. Lisäksi vastaanottoon kannattaa varata riittävästi aikaa, jotta kaikille muodostuisi mahdollisimman myönteinen kuva opiskelun aloittamisesta.

Koulun kansliassa tulisi olla tarvittavat lomakkeet ja koulusta jaettava informaatio esillä niin, että se on helposti koottavissa uutta oppilasta varten. Jos oppilas siirtyy valmistavasta opetuksesta toisesta kunnasta, kannattaa olla yhteydessä kouluun, josta oppilas on lähtenyt ja keskustella siitä, mihin luokaan oppilas kannattaa sijoittaa. Oppilaan kokonaistilanne tulee ottaa huomioon, jos joudutaan miettimään luokka-astetta. Luokka-asteen valintaan vaikuttavat esimerkiksi oppilaan suomen kielen taito, oppilaan muut taidot, fyysinen koko, Suomessa oloajan pituus ja koulutausta. Pääsääntö on, että oppilas pyritään sijoittamaan mahdollisimman lähelle ikätasoaan vastaavaan vuosiluokkaan. Harkinnanvaraisesti oppilas voidaan sijoittaa vuotta ikäänsä alemmalle vuosiluokalle, jos se oppilaan kannalta on järkevää. Koulu voi tarvittaessa arvioida oppilaan taitotasoa ennen kuin luokkataso päätetään lopullisesti. Arvioinnissa koulu voi konsultoida yhdysopettajia, OMO-opettajia ja monikulttuurisen opetuksen suunnittelijaa sekä koulun ja kaupungin oppilashuoltohenkilöstöä.

Koulut voivat kehittää uusia malleja oppilaiden vastaanottoon. Esimerkiksi tuki- tai kummioppilaan nimeäminen uudelle oppilaalle on osoittautunut hyväksi keinoksi pehmentää aloitusta. Uuden oppilaan kunniaksi voidaan järjestää juhla. Uusi luokka voi myös olla yhteydessä oppilaan vanhaan luokkaan oppilaan siirryttyä siihen tai jo aiemminkin.

Kaikki suoraan ulkomailta tulevat, suomen kieltä taitamattomat oppilaat ohjataan tarvittaessa terveystarkastukseen ja valmistavaan opetukseen. Valmistavan opetuksen oppilaaksiottoa koordinoi monikulttuurisen opetuksen suunnittelija.

6.2. Valmistava opetus, VALMO

Tavoitteena on, että kaikki Turkuun muuttaneet oppivelvollisuusikäiset, jotka eivät osaa suomea riittävästi selviytyäkseen perusopetuksessa, menevät ensin valmistavaan opetukseen lukuun ottamatta kansainvälisessä koulussa opiskelevia. Valmistavan opetuksen kesto on yleensä noin yksi lukuvuosi. Oppilas voi siirtyä perusopetukseen jo aiemminkin, jos valmistavan opetuksen opettaja katsoo hänen suomen kielen taitonsa ja muut koulunkäyntivalmiudet riittäviksi. Tarvittaessa oppilaalle voidaan hakea jatkoaikaa valmistavassa opetuksessa. Jatkoaikahakemuksen tekee opettaja yhdessä oppilaan huoltajan kanssa erillisellä lomakkeella. Monikulttuurisen opetuksen suunnittelija valmistelee asian perusopetuspäällikön päätöksentekoa varten.

Opetusryhmiin voidaan ottaa myös oppilaita, joilla ei ole kuntapäätöstä, mutta joiden oleskelu Turussa vaikuttaisi muodostuvan pitkäaikaiseksi. Tärkeää on, että lapsi tai nuori pääsee kiinni koulunkäyntirutiiniin, saa ikätovereita ja mahdollisuuden oppia suomea. Viranomaisyhteistyö Turun ulkomaalaistoimiston ja SPR:n vastaanottokeskuksen kanssa sujuu hyvin. Työntekijät osaavat arvioida, jos lapsen ja perheen kokonaistilanteen kannalta lasten ja nuorten on järkevää aloittaa opiskelu Turussa. Terveystoimen ohjeistuksen mukaan ”uusista EU-maista” sekä EU:n ulkopuolelta tulevat lapset tarvitsevat terveystodistuksen ennen koulun aloittamista.

Oppilaat on jaettu ikänsä mukaan ryhmiin siten, että alakouluikäisten ja yläkouluikäisten ryhmät olisivat erikseen. Yläkouluikäisten sijoittamisessa eri ryhmiin otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon oppilaan ikä ja tausta siten, että oppilaat, jotka ikänsä tai taustastaan johtuvien syiden takia eivät todennäköisesti mene valmistavan opetuksen jälkeen tavalliseen yläkouluun, sijoitetaan omiin ryhmiin, joissa

opintosuunnitelmassa otetaan huomioon oppilaan ohjaus valmistavasta opetuksesta jatkoon siirryttäessä. Oppilaiden sijoittamisesta eri ryhmiin vastaa monikulttuurisen opetuksen suunnittelija yhteistyössä valmistavan opetuksen yhdysopettajan ja muiden VALMO-opettajien kanssa. Koordinoinnissa otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon oppilaan asuinpaikka, koulutausta ja ikä. Toisinaan esim. oppilaan äidinkielellä ja muilla opetuksen järjestämiseen vaikuttavilla asioilla voi olla merkitystä ryhmän valinnassa.

Ryhmien koko on noin 10 oppilasta. Tilapäisesti opetusryhmässä voi olla enemmänkin oppilaita. Ryhmässä on opettaja ja yhden koulunkäyntiavustajan työtunneista vähintään puolet. Ryhmiä pyritään sijoittamaan eri kouluihin siten, että yhdessä koulussa olisi kaksi opetusryhmää. Kaksi opettajaa ja avustajat voisivat yhdessä suunnitella ja organisoida työnsä joustavasti. Tällainen järjestely antaa enemmän mahdollisuuksia esimerkiksi oppilaan perusopetukseen integroinnin toteuttamiseen.

Valmistavan opetuksen oppilaiden määrä on kolminkertaistunut kahdessa vuodessa. Lukuvuoden 2008 – 09 lopussa ryhmiä on yhteensä 11, joista seitsemän on alakouluikäisten ja neljä yläkouluikäisten ryhmää. Alakouluryhmät ovat Aunelan (2), Kerttulin (2), Pansion (2) ja Varissuon (1) kouluissa. Yläkouluryhmät ovat Puropellon (1) ja Topeliuksen (1) kouluissa sekä Turun iltalukion (2) yhteydessä. Monikulttuurisen opetuksen suunnittelija esittää uuden ryhmän perustamista, josta päättää perusopetuspäällikkö. Suunnittelija tekee asiassa tarvittavat valmistelut. Opettajan valinnasta vastaa koulun rehtori. Vastaisuudessa uusien palkattavien opettajien kelpoisuusehtona on erityisluokanopettajan pätevyys.

Resursoinnissa ja oppilaanohjauksessa pyritään ottamaan huomioon valmistavasta opetuksesta siirtyvä oppilas. Perusopetuksessa pyritään osoittamaan OMO- ja S2-resurssia sekä omakielisen avustajan palveluita mahdollisuuksien mukaan niihin kouluihin, joihin siirtyy oppilaita valmistavasta opetuksesta. Myös yläkoulujen maahanmuuttajien tuetun opetuksen eli MATU-opetuksen sekä perusopintojen johdanto-opinnot eli POJO- ryhmän oppilaspaikat pyritään ensisijaisesti varaamaan valmistavasta opetuksesta siirtyville.

Monikulttuurisen opetuksen suunnittelija ilmoittaa oppilasrekisteriin tilastointipäivää varten vuoden aikana valmistavasta opetuksesta lähteneiden oppilaiden lukumäärän, jonka perusteella opetushallitus maksaa korotetun yksikköhinnan. Turulla on sopimus Turun Seudun Opetustoimen Foorumin (TSO) kuntien kanssa siitä, että Turku tarjoaa valmistavaa opetusta myös ympäristökuntien oppilaille. Vieraskuntalaisten oppilaiden kotikunnat maksavat yksikköhinnan ja opetuksen todellisten laskennallisten kustannusten erotuksen. Päivähinta on 22 euroa päivässä lukuvuonna 2008 – 09.

Valmistavaa opetusta kehitetään panostamalla erityisesti oppilaan siirtymisvaiheeseen ja tukemalla opettajan työtä. Tavoitteena on vastaisuudessa etsiä uusia mahdollisuuksia ja tapoja oppilaan integroitumisessa perusopetukseen. Esimerkiksi kokemukset järjestelystä, jossa oppilas opiskelee lähikoulussaan vaikkapa yhden päivän viikossa jo valmistavan opetuksen aikana, ovat olleet kannustavia. Kaikille valmistavasta opetuksesta lähteville oppilaille taataan henkilökohtainen ohjaus nivelvaiheessa eli oppilaan siirtyessä joko perusopetukseen tai muualle opiskelemaan. Perusopetukseen siirtyvien oppilaiden vastaanottoa kouluissa kehitetään.

VALMO-opettajan tueksi laaditaan perehdyttämiskansio, johon on koottu keskeinen opetuksen organisoinnissa tarvittava tieto. Valmistavan opetuksen lomakkeet päivitetään ja lisätään muiden monikulttuurisen opetuksen lomakkeiden joukkoon. Lukuvuonna 2008 – 09 VALMO-opettajien on ollut mahdollisuus osallistua työnohjaukseen. Valmistavan opetuksen opetussuunnitelma päivitetään syyslukukaudella 2009 opetushallituksen ohjeistuksen mukaan.

6.3. Nivelvaiheyhteistyö

Perusopetuksen aloittaminen on yksi merkittävimpiä muutoksia lapsen ja hänen kotinsa elämässä. Varhaiskasvatuksesta perusopetukseen siirtyvien nivelvaiheyhteistyöhön on panostettu paljon ja toimintatavat ovat hyvin vakiintuneet. Suomi toisena kielenä -opettajien yhteistyö perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen välillä toimii hyvin. Opettajat tekevät oppilashuollollisten kysymysten lisäksi esimerkiksi esittelemällä ja jakamalla oppimateriaalia.

Kaikki vieraskieliset oppilaat eivät osallistu esiopetukseen. Tällöin ei välttämättä ole niin helposti saatavana tietoa oppilaan taustasta, joten kodin ja koulun välisen yhteistyön merkitys entisestään korostuu.

Jos oppilas tulee turkulaiseen perusopetukseen toiselta paikkakunnalta, opettajan kannattaa heti ottaa yhteys lähettävään kuntaan tai kouluun. Turussa valmistavan opetuksen opettajat huolehtivat tiedonsiirrosta siihen kouluun, johon oppilas siirtyy. Opettaja informoi koulua oppilaan tuen tarpeesta ja muista opiskelun kannalta tärkeistä asioista. Oppilaalle ja hänen huoltajilleen tarjotaan mahdollisuus tutustua tulevaan kouluun etukäteen.

Alakoulusta yläkouluun siirtyvien oppilaiden kohdalla nivelyhteistyön laatu vaihtelee kouluittain. Jotkut koulut panostavat tähän erityisesti ja näistä kouluista on toivottavaa levittää hyviä käytänteitä muihinkin kouluihin. Opetuksellinen jatkumo ja tiedonsiirto pyritään takaamaan myös koordinoimalla monikulttuurisen opetuksen tukea oppilasalueittain.

Toiselle asteelle siirtymisessä on tavoitteena koulutustakuumalli, jossa kaikki oppilaat saisivat perusopetuksen päätyttyä jatko-opiskelupaikan. Yläkoulun opinto-ohjaajien ohjausvastuu jatkuu seuraavan lukuvuoden alkuun asti. Turun ammatti-instituutin koordinoima Maahanmuuttajanuorten VaSkooli -hanke, jossa Turun opetustoimi on mukana, pyrkii löytämään toimivia malleja koulutustarjonnan ja -kysynnän kohtaamiseksi. Oppilaiden erilaiset taustat ja tarpeet pyritään ottamaan huomioon niin, että oppilas suorittaisi toisen asteen opinnot ja siirtyisi sen jälkeen jatko-opintoihin tai ammattiin. Oppilaan mahdollinen tuen tarve on ensiarvoisen tärkeää tietoa toisen asteen oppilaitoksessa oppilaan opinto-ohjelman suunnittelussa. Siksi tiedonsiirron tapoja täytyy kehittää.

Oppilaanohjauksessa ja esimerkiksi suomi toisena kielenä -opetuksessa on tehty yhteistyötä useiden vuosien ajan. Erilaisia tapoja tiedonsiirtoon ja oppilaiden yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamiseen opetuksen suunnittelussa ja järjestämisessä on haettu pitkään ja yhteistyö on kehittämishankkeen aikana entisestään tehostunut. MOKU-hankkeen toiseen vaiheeseen siirtyminen edellyttää myös entistä tiiviimpää perusopetuksen ja lukion välistä yhteistyötä.

Yhteistyö perusopetuksen ja Turun iltalukion välillä on jatkunut pitkään. Turun iltalukio tarjoaa vieraskielisille nuorille kaksi ryhmää, joissa vuoden ajan suomea opiskelee 16-vuotiaita tai sitä vanhempia nuoria yhteensä noin 30. Lisäksi iltalukiossa on mahdollisuus suorittaa perusopetusta ja perusopetuksen lisäopetusta. Kaksi perusopetukseen valmistavan opetuksen ryhmää on Turun iltalukiossa ja elokuussa 2009 aloittaa myös POJO-ryhmä. Suuri osa Turun MAI-opetuksen opettajista on hallinnollisesti Turun iltalukion opettajia ja opetus on iltalukion tiloissa.

7. Yhteistyö

7.1. Kodin ja koulun yhteistyö

Monikulttuurisen viestinnän erityispiirteiden tunteminen, oppilaantuntemus sekä mahdollisimman hyvä oppilaan taustakulttuurin ja toimintojen ymmärtäminen mahdollistavat onnistumisen oppilaan ongelmien varhaisessa tunnistamisessa ja ratkaisemisessa sekä vanhempien kohtaamisessa. Monissa kulttuureissa ei esimerkiksi ole tapana mennä suoraan ikävään asiaan, vaan aluksi vaihdetaan kohteliaisuuksia ja oppilaasta kerrotaan hyviä ja myönteisiä asioita. Vanhempien pitää saada tuntea, että he ovat lastensa kasvatuksen parhaita asiantuntijoita ja että he kasvattajina ovat opetushenkilöstön kanssa tasaveroisia. Asioista pitää keskustella ja neuvotella. Tavoite on yhteinen: kasvattaa lapsia yhteistyössä ja hyvässä hengessä - kaikki aikuiset toisiaan tukien.

Vieraskielisten vanhempien kanssa asiointi edellyttää henkilöstöltä tietotaitoa ja aikaa. Tulkkien käytön on tarvittaessa oltava mahdollista. Opetustoimen budjettiin varataan tulkkikustannuksiin rahaa. Tulkkauksessa käytetään Turun seudun tulkkikeskuksen tulkkeja. Tulkkikeskus laskuttaa tulkkauskulut TE-keskukselta, jos asiakas on pakolainen tai turvapaikanhakija, jolla ei ole Suomen kansalaisuutta. Muussa tapauksessa tulkkauksesta tulee lasku kouluun. Tulkin tilaaja voi tiedustella huoltajalta hänen statustaan, ellei se ole jo tulkkia varatessa tiedossa, ja merkitä sen lomakkeeseen, johon tulkille annetaan kuittaus suoritetusta tehtävästä. Tulkin käytöstä on mahdollista saada koulutusta, ja ohjeet löytyvät myös Turun seudun tulkkikeskuksen -internet-sivuilta. Lasta ei saa käyttää tulkkina. Omakielisen opettajan osallistuminen asiantuntijana kodin ja koulun yhteistyöhön on suotavaa. Omakielinen opettaja voi kääntää koulun tiedotteen tai tarvittaessa olla yhteydessä kotiin esimerkiksi puhelimitse. Kuitenkaan tulkin tehtävä ei kuulu omakielisen opettajan rooliin.

Opettajilta edellytetään kärsivällisyyttä ja taitoa kertoa esimerkiksi suomalaisesta koulujärjestelmästä, opetussuunnitelmasta, arvioinnista sekä kodin ja koulun kasvatus- ja opetusvastuun jakautumisesta. Kodin ja koulun yhteistyössä kannattaa fokus pitää oppilaan tulevaisuudessa. Useat kodit odottavat koulun olevan aloitteellinen osapuoli yhteistyön aluksi. Yhteistyö kannattaa aloittaa mahdollisimman myönteisissä asioissa, jotta suhteesta huoltajien kanssa kehittyisi mahdollisimman avoin ja luottavainen.

Opettajuus voi vaihdella eri kulttuureissa suurestikin. Tärkeintä maahanmuuttajalapsen ja hänen perheensä kohtaamisessa on perheiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen ilman kulttuurisia yleistyksiä. Huoltajalle annetaan mahdollisuus kuvata oppilasta ja perheen kulttuuria sekä esittää niitä toiveita, joita huoltajat lapsen oppimiselle asettavat. Vanhempien kanssa on tärkeää keskustella suomalaisen kasvatuksen, opetuksen ja yhteiskunnan tavoitteista, arvoista ja periaatteista. Sukupuolten asema vaihtelee eri kulttuureissa, mutta suomalaisessa kasvatuksessa on lähtökohtana tyttöjen ja poikien välinen tasa-arvoisuus. Oppilasta rohkaistaan käyttämään omaa äidinkieltään. Vastuu lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on kuitenkin ensisijaisesti perheellä.

Vanhemmille pitäisi täsmentää sitä seikkaa, että avun ja tuen hakeminen ovat myönteisiä asioita. Ne eivät ole heikkouden tai huonon vanhemmuuden merkki, vaan osa viisasta vanhemmuutta. Perheen kotoutumista edistää, jos opettajat pyrkivät siihen, että vanhempien ohjaus ja kontrolli säilyvät. Oppilasta rohkaistaan olemaan ylpeä omasta taustastaan ja tutustumaan rohkeasti valtakulttuuriin.

Koulun kannattaa kannustaa maahanmuuttajaoppilaiden huoltajia aktiivisuuteen kodin ja koulun yhteistyössä. Kotien tietotaitoa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää koulun toiminnassa. Koululla voi olla aktiivinen rooli perheiden kotouttamisessa. Myös maahanmuuttajavanhempia yritetään saada mukaan vanhempainyhdistyksiin ja muuhun koulun toimintaan. Koulu voi myös kehittää vanhempien vertais(tuki)toimintaa. Huoltajat voivat kokoontua säännöllisesti pohtimaan eri teemoja. Oppilaita kannustetaan aktiivisuuteen, esimerkiksi oppilaskuntien toimintaan.

Koulu voi tiedottaa harrastusmahdollisuuksista ja kannustaa oppilaita harrastusten pariin. Koulu voi myös olla mukana suunnittelemassa harrastustoimintaa alueelle tai järjestää sitä itse. Joissakin kouluissa on esimerkiksi koulukuraattori ottanut tehtäväkseen ohjata oppilaita henkilökohtaisesti harrastustoimintaan. Joskus oppilaan osallistumisen esteenä voi olla erilaisia syitä, kuten harrastuksen maksullisuus, kulkeminen tai se, ettei perhe näe harrastustoiminnan myönteistä vaikutusta lapsen kokonaiskehitykseen. Oppilaiden vertaistoiminta voi olla myös harrastuksiin ohjaavaa ja kannustavaa. Harrastustoiminta voi olla pelkästään tietylle maahanmuuttajaryhmälle suunnattua, kuten esimerkiksi Kesälukioseuran järjestämät omakieliset kesäleirit tai kaikille lapsille tai nuorille yhteisesti suunnattua toimintaa.

Opetustoimi järjestää vuosittain erikielisiä vanhempainiltoja. Tilaisuuksia voidaan järjestää esimerkiksi jatko-opintomahdollisuuksista, jolloin niihin kutsutaan vuosiluokilla 7 – 10 opiskelevien ko. kieltä puhuvien oppilaiden huoltajat, tulkit sekä eri oppilaitosten asiantuntijat. Vanhempainiltojen organisoinnissa voidaan hyödyntää omakielistä henkilöstöä ja kieli- ja kulttuuriyhdistyksiä sekä muita yhdistyksiä. Omakielistä materiaalia tuotetaan eri tarpeisiin. Esimerkiksi www.mopedkoulu.fi-sivustossa on eri kielille käännettyjä lomakkeita. Sivustossa on myös Jatkoon-sivut, jossa Turun seudun jatko-opintomahdollisuuksia esitellään 11 eri kielellä.

Turku on mukana Infopankki-sivustossa. Sivuston perusopetusta koskevaa aineistoa pyritään laajentamaan ja päivittämään. Samoin tavoitteena on kehittää kaupungin opetustoimen sivuja. Globaalisuus ja monikulttuurisuus yhdistetään yhdeksi kokonaisuudesta ja sivustoa kehitetään paremmin huoltajien tarpeita vastaavaksi. Sivuston kehittämisestä vastaavat sisällöntuottajat yhteistyössä.

Osana MOKU-hanketta on tarkoitus laatia opas turkulaisesta perusopetuksesta vieraskielisten oppilaiden huoltajille. Opas julkaistaan mahdollisesti painettuna mutta ainakin opetustoimen verkkosivuilla. Se käännetään kouluissa eniten puhutuille kielille. Opas korvaa aiemmin käytössä olleen Tervetuloa kouluun -vihkosen. Oppaan teksti toimii myös DVD:n käsikirjoituksen runkona. Turkulaisesta perusopetuksesta sekä kodin roolista lapsen opiskelun tukena laaditaan DVD-elokuva syksyllä 2009. Omakieliset opettajat toimivat elokuvan kertojina.

7.2. Yhteistyö koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa

Koulu voi halutessaan tehdä yhteistyötä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Kieli- ja kulttuuriyhdistysten kanssa tehtävästä yhteistyöstä on kokemuksia esimerkiksi siten, että yhdistys on järjestänyt läksykerhoa tai valmistanut ohjelmaa koulun tapahtumiin tai yhdistys on voinut olla mukana MAI-opetuksen materiaalin hankkimisessa. SONDIP - Varsinais-Suomen monikulttuuristen yhdistysten liitto ry. on useiden monikulttuuristen yhdistysten katto-organisaatio. Kaikki kieli- ja kulttuuriyhdistykset eivät kuulu Sondip ry:een.

Kulttuuriasiainkeskus tuottaa kulttuuripalveluja maahanmuuttajille kotoutumisen tukemiseen ja oman kulttuurin vaalimiseen, välittää tietoa maahanmuuttajille Suomen kulttuurista ja historiasta sekä suomalaisille muista maista ja maahanmuuttajista. Kulttuuriasiainkeskus tekee yhteistyötä maahanmuuttajayhdistysten, ystävyysseurojen ja muiden kansainvälisyystyötä tekevien järjestöjen sekä viranomaisten, kuten koulujen kanssa.

Turun normaalikoulun ja opetustoimen välisellä yhteistyöllä on pitkä perinne erityisesti monikulttuurisessa opetuksessa. Yhteistyö kattaa sekä opetusjärjestelyihin liittyviä asioita että myös henkilöstön koulutusyhteistyötä. Lisäksi yhteistyötä tehdään myös muiden Turussa toimivien koulujen, Steinerkoulun ja Satulavuoren koulun sekä ennen kaikkea Turun (kaupungin) kansainvälisen koulun kanssa, jonka opetuksen järjestämisestä vastaa Turun normaalikoulu. Samoin Turun Seudun Opetustoimen Foorumin, TSO-kuntien kanssa tehtävä yhteistyö on aktiivista. Turku tarjoaa monikulttuurisen opetuksen palveluja myös TSO-kunnille ja muihinkin kuntiin. Toimintaa kehitetään vastaisuudessakin.

Oppilashuollon kysymyksissä korostuu eri ammattiryhmien ja hallintokuntien välinen yhteistyö. Oppilaan kehitystä tukevan kasvatustoiminnan järjestämisessä on merkittävä rooli eri hallintokunnilla, seurakunnilla ja kansalaistoiminnalla. Koulut voivat omissa opetussuunnitelmissaan kuvata ulkopuolisten toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä.

8. Kieli- ja kulttuuri-identiteetin tukeminen

8.1. Kaksikielisyys ja -kulttuurisuus

Oppilaan, huoltajan ja koulun käsitykset oppilaan suomen kielen taidosta saattavat olla ristiriitaiset. Koulun tehtävä on kertoa totuudenmukaisesti oppilaan kielitaidon tasosta ja kertoa, mikä ero on nk. pintasujuvuudella ja opiskeluun vaadittavalla kielitaidolla. Kielitaitoprofiili saattaa olla hyvin vaihteleva. Jotkut kielitaidon osa-alueet saattavat olla kehittyneempiä kuin toiset. Oppilaan taitotason tuntemusta voidaan lisätä erilaisin mittauksin, esim. testien avulla. Erityisopettajien käyttöön suositeltuja vuosiluokkakohtaisia normeerattuja testejä ja muiden opettajien teettämiä mittareita tulee vieraskielisten oppilaiden kohdalla käyttää soveltuvin osin. Samoin niiden antamaa informaatiota tulee tulkita oppilaslähtöisesti siten, että arviointipalaute on rakentavaa ja kannustavaa eikä vahingoita oppilaan itsetuntoa.

Oppilaan kaksi- tai monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kasvamista voidaan tukea monin tavoin. Luokassa voidaan keskustella esim. erilaisista juhlapäivien viettotavoista. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen voidaan luoda mahdollisuuksia tuoda esiin omaa kieltä ja kulttuuritraditiota eri tilanteissa. Tärkeää on osata hyödyntää oppilaiden omaa tietotaitoa normaalissa koulun arjessa ja myös erilaisissa juhlissa ja tapahtumissa. Kuitenkaan ketään oppilasta ei saa leimata erilaiseksi hänen kieli- tai kulttuuritaustansa takia vaan monikulttuurisuutta tulisi kyetä hyödyntämään positiivisena voimavarana kaikkien oppilaiden temperamenttia kunnioittaen.

Käsitys äidinkielestä saattaa vaihdella eri asiayhteyksissä. Yhden kielen opiskelu ei ole pois toisen kielen opiskelusta vaan vahva kielitaito yhdessä kielessä auttaa toisenkin kielen opiskelussa. Koulun tärkeä tehtävä on paitsi panostaa oppilaan suomen kielen taitotason edistämiseen myös samanaikaisesti rohkaista kotia tukemaan oman kielen kehittämistä. Lapsuudessa opittu äidinkielen taito vaatii myös työtä säilyäkseen ja kehittyäkseen. Maahanmuuttajan äidinkielen opetus pyrkii osaltaan tarjoamaan mahdollisuuden kaksikielisen ja -kulttuurisen identiteetin kehittymiseen. Opetuspalvelukeskuksesta koulut voivat lainata Väestöliiton julkaisemaa Lapsuuden monta kieltä -DVD-levyä, jossa kannustetaan huoltajia puhumaan omaa äidinkieltään lapsilleen. DVD on myös kaikissa MOKU-hankkeen pilottikouluissa.

8.2. Suomi toisena kielenä, S2

Oppilas, jonka suomen kielen taito ei ole äidinkieliseen verrattava kaikilla kielitaidon osa-alueilla, opiskelee suomi toisena kielenä -oppimäärää. Ensimmäisellä luokalla aloittavat vieraskieliset koulutulokkaat merkitään suomi toisena kielenä -oppimäärän opiskelijoiksi, jos heidän suomen kielen taitotasoaan ei tunneta tai heidät on päiväkodin tai koulun mittauksissa todettu S2-oppilaiksi. Oppimäärä voidaan myöhemmin vaihtaa suomi äidinkielenä (S1) -oppimääräksi, jos koulu arvioi oppilaan taitotason oppimäärää vastaavaksi.

Suomi toisena kielenä -opetusta voivat antaa luokan- tai aineenopettajat. Lisäksi kouluissa voi olla erillinen suomi toisena kielenä -opettaja, joka opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen joko kokonaan tai osittain. Suomi toisena kielenä -aineenopettajalla tulee olla äidinkielen ja kirjallisuuden opettajan pätevyys. Suomi toisena kielenä -aineenopettajien määrää pyritään lisäämään niin, että kaikilla S2-

oppilailla olisi mahdollisuus saada S2-opetusta erillisessä S2-ryhmässä ainakin opetushallituksen epävirallisen kolmen vuosiviikkotunnin minimisuosituksen verran. Kaikilla suomea toisena kielenä -opetusta antavilla opettajilla tulisi olla S2-koulutusta ja / tai kokemusta suomi toisena kielenä -opetuksesta.

Kaikki vieraskielisiä oppilaita opettavat opettajat joutuvat, oppiaineesta riippumatta, ottamaan huomioon vieraskielisyydestä aiheutuvat erityistarpeet. Suomen kieli on samanaikaisesti sekä oppimisen kohde että väline, sillä oppilas opiskelee samanaikaisesti suomen kieltä, kun hän opiskelee eri oppiaineiden oppisisältöjä suomeksi. Koulujen henkilöstöä koulutetaan ottamaan vieraskielinen oppija opetuksessa huomioon, jotta opetus kykenisi tarjoamaan riittävän hyvät edellytykset kaikille oppijoille oppimiseen. Työjärjestyksen laadinnassa S2-opetuksen paikat tulee suunnitella jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Oppilas arvioidaan äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa hänen opiskelemansa oppimäärän kriteerein. Arviointia suorittavat oppilasta äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa opettavat opettajat. Oppilaan arvioinnissa otetaan huomioon opetussuunnitelman arvioinnin perusteet. S2-opettajat hyödyntävät arvioinnissa taitotasojen kuvausasteikkoa. Kuten kunnallisessa opetussuunnitelmassa todetaan, oppilaan todistusarvosana tulisi antaa numeerisena yläkoulussa. Tärkeintä on, että myös S2-arviointi noudattaa opetussuunnitelman arviointikriteerejä.

Kaikki kuudensien luokkien oppilaat suorittavat syyslukukaudella nk. ”Kutospaketin”. Materiaali uudistetaan vuonna 2009 ja se tuotetaan mahdollisesti myös sähköiseen muotoon. Tulokset toimitetaan monikulttuurisen opetuksen suunnittelijalle, joka kokoaa tuloksista yhteenvedon. Tuloksia voidaan käyttää mm. suunnitellessa oppilaan siirtymistä yläkouluun.

Yhdeksännen luokan keväällä suomi toisena kielenä -opettaja voi halutessaan teettää oppilaalla vanhan valtakunnallisen suomi toisena kielenä -kokeen.

8.3. Maahanmuuttajan äidinkieli, MAI

Maahanmuuttajan (oman) äidinkielen opetus voidaan aloittaa, jos neljän oppilaan huoltajat ilmoittavat lapsen MAI-opetukseen ja ryhmälle löytyy opettaja. Opetusryhmän maksimikoko on n. 12 oppilasta. Opetusta annetaan yleensä kaksi tuntia viikossa koulutuntien jälkeen iltapäivällä. Opetus voi olla oppilaan lähikoulussa, jos alueella on riittävä määrä ko. kielen opiskelijoita. Niissä kielissä, joiden oppilasmäärät ovat pienempiä, on opetus yleensä järjestetty keskikaupungilla, pääsääntöisesti Turun iltalukiossa. Turun iltalukiossa on opettajien käytössä välineistöä ja materiaalia. Myös yhdysopettaja on parhaiten tavoitettavissa iltalukion tiloissa perehdyttämistä ja konsultointia varten. Huoltajat vastaavat oppilaan kulkemisesta aiheutuvista mahdollisista kuluista.

Opetukseen ilmoittaudutaan lomakkeella, jonka saa opetustoimen internet-sivuilta, MAI-opettajalta, oppilaan omasta koulusta tai opetuspalvelukeskuksesta. Kaupungin internet-sivustossa on opetusajat ja hallintoverkossa myös opettajien yhteystiedot sekä ilmoittautumislomake. Opetukseen osallistuminen on vapaaehtoista mutta sitovaa. Jos oppilas lopettaa äidinkielen opiskelun, on huoltajan ilmoitettava irtisanoutumisesta kirjallisesti joko opettajalle tai opetuspalvelukeskukseen. MAI-opetukseen voivat osallistua oppilaat, joiden äidinkieli on opetettava kieli. Myös oppilaat, jotka ovat hankkineet kielitaitonsa ulkomailla, tai joiden perheeseen kuuluu ao. kieltä puhuva henkilö, voivat osallistua opetukseen nk. ylläpitokielen opiskelijoina. Opetuksen järjestämisestä ja kustannuksien jakamisesta sovitaan lukuvuosittain yhteistyössä Turun normaalikoulun kanssa. Muiden koulujen ja kuntien oppilaiden osallistumisesta Turun MAI-opetukseen sovitaan erikseen.

MAI-opetus saa oppilasryhmien ja opetustuntien määrän mukaan valtionrahoitusta takautuvasti. Monikulttuurisen opetuksen suunnittelija ilmoittaa oppilaslistojen perusteella ryhmien oppilasmäärät ja pidetyt tunnit opetushallitukseen kalenterivuosittain.

Turku on saanut kielen opetuksen kehittämiseen rahoitusta opetushallituksesta. Hankkeessa opettajille tarjoutuu enemmän mahdollisuuksia laatia materiaalia yhteistyössä ja suunnitella sen kokoamista yhteisesti hyödynnettäväksi. Materiaalitarpeet vaihtelevat erittäin suuresti eri kielissä. Oman äidinkielen opetuksen materiaalia on aiemmin koottu mm. www.mopedkoulu.fi -sivustoon. MAI-opettajille on tarjottu erikseen maahanmuuttajataustaisille opettajille suunnattua täydennyskoulutusta. Myös kehittämishankkeen suunnitelmassa on mainittu opettajien tarve pedagogiseen ja didaktiseen koulutukseen. Koulutusyhteistyötä Turun normaalikoulun kanssa jatketaan. Opettajien koulutustaso ja -tarpeet vaihtelevat suuresti.

MAI-opetuksen yhdysopettaja kutsuu opettajat kokoukseen säännöllisesti noin kolme kertaa lukukaudessa. Kokouksille varattu aika ilmoitetaan kouluille jo edellisenä keväänä. Vuonna 2008 - 09 kokouksiin varattu aika on ollut klo 8 – 10 perjantaiaamuisin. Kokousaika tulkitaan YT-ajaksi, joten päätoimisten tuntiopettajien edellytetään osallistuvan kokouksiin ja koulutukseen.

Opetusta pyritään kehittämään mm. tutkimalla mahdollisuuksia hyödyntää sosiaalista mediaa. Turusta opetetaan etäopetuksena joitakin kieliä eri puolille maata. Turun sisällä ei etäopetusta ole vielä järjestetty MAI-opetuksessa. Sen sijaan A2-kielen opetuksesta on hyviä kokemuksia.

Koska opetus on perusopetuksen ulkopuolista opetusta, ei oppilas saa merkintää todistukseen MAI-opinnoista. Opettaja voi halutessaan laatia todistuksen liitteeksi oman todistuksen MAI-opinnoista. Arvioinnissa hyödynnetään opetussuunnitelman Kielitaitotasojen kuvausasteikkoa. Kuvausasteikon käytöstä annetaan opettajille koulutusta.

9. Oppijan tuki

9.1. Yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki

Kaikki vieraskieliset oppilaat ovat muiden tavoin oikeutettuja perusopetuksen normaaleihin tukimuotoihin: yleiseen tukeen, tehostettuun tukeen ja erityiseen tukeen. Lisäksi on erikseen vieraskielisille oppilaille tarkoitettuja yleisen ja tehostetun tuen muotoja. Yleistä tukea ovat esimerkiksi apuvälineiden, kuten sanakirjan käyttö ja koejärjestelyt. Oppilaalle tulee tarvittaessa antaa mahdollisuus antaa näyttöä osaamisestaan esimerkiksi antamalla kokeeseen lisäaikaa tai laatimalla tehtäviä, jotka eivät edellytä liikaa kirjallista tuottamista tai järjestämällä suullinen koe kirjallisen kokeen oheen tai sijaan. Myös yhdessä omakielisen opettajan kanssa järjestetyt koetilanteet ovat mahdollisia.

Vieraskielisille oppilaille tarkoitettuja tehostetun tuen välineitä ovat vieraskielisen oppilaan tukiopetus eli mamu-tukiopetus, omakielinen opetus, maahanmuuttajien tuettu opetus sekä perusopetuksen johdanto-opinnot. Tehostettua tukea suunniteltaessa tulee opettajien ensin laatia pedagoginen arvio, johon kirjataan ne osa-alueet, joissa tukea tarvitaan. Tuen tulee olla ajallisesti, laadullisesti, laajuudeltaan ja syvyydeltään oppilaan tarpeita vastaavaa. Tuen tarkoitus on kuntouttaa oppilasta niin, että hänellä olisi mahdollisuus opiskella perusopetuksen oppimäärä, saada päättötodistus ja päästä jatkoopintoihin.

Erityistä tukea tarvitsevien vieraskielisten oppilaiden ohjaus noudattaa pääpiirteissään yleisiä toimintatapoja. Psykologin tutkimuksissa pyritään löytämään tapoja mitata oppilaan taitotasoa käyttämällä mittareita, jotka eivät ole liiaksi sidottuja suomen kieleen. Arvioinnissa voidaan hyödyntää omakielisen opettajan arvioita äidinkielen hallinnan taidosta ja suorituksista omalla kielellä.

Oppilaan tukea suunnitellessa tulee ottaa huomioon vähitellen kehittyvä kielitaito. Jos oppilaalla havaitaan selkeästi tarve erityiseen tukeen, voidaan hänelle tehdä erityisen tuen päätös jo ennen valmistavaa opetustakin tai sen aikana. Toisaalta vasta vähän aika Suomessa olleen oppilaan erityisen tuen päätöstä ei pidä tehdä liian hätäisesti. Oppilaalla saattaa useista eri syistä olla esteitä oppimiseen, jotka kotoutumisprosessin edetessä saattavat poistua.

9.2. Vieraskielisten oppilaiden tukiopetus

Oppilaille, jotka ovat asuneet alle neljä vuotta Suomessa tai, jotka ovat muuttaneet Suomeen pitkän ulkomailla asumisen jälkeen alle neljä vuotta sitten, on mahdollisuus antaa maahanmuuttajien tukiopetusta eli vieraskielisten oppilaiden tukiopetusta. Tukiopetus on tarkoitettu suomi toisena kielenä -opetukseen tai muiden oppiaineiden tukiopetukseen. Siihen anotaan kalenterivuosittain takautuvasti valtionrahoitus, jonka takia koulujen täytyy kuukausittain raportoida opetuspalvelukeskukseen pidettyjen tukiopetustuntien määrä oppilasta kohti sekä oppiaineet, joissa opetusta on annettu. Tämän tukiopetuksen raportointilomake löytyy monikulttuurisen opetuksen lomakkeistosta.

Tähän erilliseen tukiopetuskiintiöön oikeutetut oppilaat voi tarkistaa oppilasrekisteristä. Jokainen alle neljä vuotta Suomessa ollut oppilas on oikeutettu yhteen vuosiviikkotuntiin tukiopetusta ja lisäksi ensimmäinen oppilas tuo koululle yhden lisätunnin, joten tukiopetustuntien määrä koulussa on alle neljä vuotta Suomessa olleiden oppilaiden määrä + yksi vuosiviikkotunti. Tukiopetuksen järjestämisen suunnittelussa kannattaa miettiä tapoja, joilla resurssi saadaan mahdollisimman tehokkaasti hyödynnettyä palvelemaan niitä oppilaita, jotka ovat oikeutettuja tähän tukeen. Opetus voi olla oppilaan koulupäivän aikana tai sen ulkopuolella annettavaa opetusta. Se voi olla suomenkielistä tai omakielistä opetusta.

9.3. Oppimissuunnitelma

Oppimissuunnitelma tehdään kaikille oppilaille, jotka ovat tehostetun tuen piirissä. Jos oppilas opiskelee esim. maahanmuuttajien tuetussa opetuksessa MATU-oppilaana tai hän saa muuta tehostettua tukea, hänelle laaditaan oppimissuunnitelma. Koulu voi käyttää kunnan virallisia oppimissuunnitelmalomakkeita. S2-oppimäärän opiskelu ei edellytä oppimissuunnitelman laatimista.

Oppimissuunnitelman tarkoitus on toimia työkaluna siten, että oppilas, huoltajat, opettajat ja muu henkilöstö ovat tietoisia oppilaan opetusjärjestelyistä ja sitoutuneita sovittuihin ratkaisuihin. Jotta oppimissuunnitelman tavoitteet tulisivat saavutetuksi parhaalla mahdollisella tavalla, tulee opetuksen järjestämiseen vaadittavat seikat ottaa mahdollisimman varhain huomioon koulun lukuvuoden suunnittelussa. Oppimissuunnitelma voidaan liittää osaksi oppilaan kotoutumissuunnitelmaa.

9.4. Omakielinen opetus, OMO

Omakielinen opetus on oppilaan koulupäivän aikana annettua perusopetuksen oppiaineiden opetusta oppilaan omalla äidinkielellä, yhteistyössä luokan- / aineenopettajan kanssa. Niillä kielillä, joita on eniten oppilaiden äidinkielinä, on jo toistakymmentä vuotta annettu omakielistä opetusta. Opetus on suunnattu erityisesti niille oppilaille, jotka hyötyvät omalla äidinkielellä annetusta opetuksesta eli oppilaille, joiden suomen kielen taito ei vielä ole riittävä pelkästään suomeksi tapahtuvaan opetukseen ja niille, joiden oman äidinkielen taito on riittävän vahva. Vuonna 2008 - 09 oman äidinkielen opetusta antaa 19 opettajaa, yhdeksällä eri kielellä, joiden opetustuntien määrä vaihtelee suuresti 3 – 27 tuntiin. Kielivalikoiman laajentamiseen on tarve.

Hyväksi osoittautuneita käytänteitä on esimerkiksi samanaikaisopetus, jossa opettaja on tiiviissä yhteistyössä ja samassa luokassa luokan- / aineenopettajan kanssa. Samoin yksittäisen oppiaineen sisällön opettamisesta etukäteen on hyviä kokemuksia. Jos oppilaalla on kaksi opettajaa jossakin oppiaineessa, opettajat yhdessä myös arvioivat oppilaan suoritukset.

Omakieliset opettajat ovat myös avainasemassa kodin ja koulun välisessä yhteistyössä. Heidän tietotaitoaan voidaan hyödyntää kulttuurin ja kielen tuntemuksessa opetukseen liittyvissä tai oppilashuollollisissa kysymyksissä ja he voivat mahdollisuuksien mukaan osallistua huoltajien tapaamisiin. Omakielinen opettaja on näissä tapaamisissa mukana asiantuntijana eikä tulkkina. Tarvittaessa tulkki tilataan erikseen. Omakielinen opettaja voi tarvittaessa olla yhteydessä huoltajiin esim. puhelimitse tai kääntämällä tiedotteen huoltajan äidinkielelle.

Omakielisten opettajien pätevyyksissä on suuria eroja. Osa henkilöstöstä on toiminut tehtävässään pitkään ja osallistunut täydennyskoulutukeen mutta opettajankoulutus saattaa silti puuttua. Tavoitteena on etsiä yhteistyössä yliopistoarvosanoja antavien koulutuksen järjestäjien kanssa väyliä, joilla henkilöstöä saataisiin pätevöitettyä ja sitä kautta luotua pysyviä työsuhteita. Lisäksi pedagogista ja didaktista koulutusta tarjotaan edelleen. OMO-opettajan valinnasta päättää pääkoulun rehtori. Tavoitteena on, että yksittäisen kielen opettajat valitaan samanaikaisesti siten, että kunkin pääkoulun rehtorit suorittavat yhdessä valinnat. Pätevät opettajat voidaan palkata tuntiopettajan tehtävään toistaiseksi.

Omakielisen opetuksen arvostus kouluissa on kasvanut. Tavoitteena on ottaa huomioon koulujen OMO-opetuksen resurssin koordinoinnissa valmistavasta opetuksesta perusopetukseen siirtyvien oppilaiden tarpeet sekä alueelliset näkökulmat. Mahdollisuuksien mukaan pyritään turvaamaan jatkumo oppilaan siirtyessä alakoulusta yläkouluun. Yläkouluissa myös alueellisia läksykerhoja pyritään kokeilemaan mahdollisuuksien mukaan.

Koska omakielinen opetus edellyttää luokan- / aineenopettajien ja OMO-opettajan yhteissuunnittelua, pyritään OMO-opetusta tehostamaan siten, ettei yksittäisen opettajan koulujen lukumäärä olisi kohtuuttoman suuri. Työn tuloksellisuuden kannalta olisi tärkeää, että opettaja olisi yhdessä koulussa useampia viikkotunteja, ja että työjärjestyksen laadinnassa otetaan OMO-opettajan työjärjestys huomioon jo mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Olisi hyvä, jos koululla on OMO-opetuksen vastuuhenkilö, joka tiedottaa esimerkiksi muutoksista työjärjestyksessä. MOKU-kehittämistoiminnassa korostuu vastaisuudessa OMO-opetuksen kehittäminen sekä OMO-opettajien ja koulun muun henkilöstön välinen yhteistyö.

9.5. Maahanmuuttajan tuettu opetus, MATU

Maahanmuuttajan tuettu opetus on tarkoitettu sellaisille oppilaille, joilla on tehostetun tuen tarve yksittäisissä perusopetuksen oppiaineissa. Sen tavoite on kuntouttaa oppilasta niin, että hän kykenisi mahdollisimman hyvin saavuttamaan opetussuunnitelman tavoitteet.

Alakouluissa tuetun opetuksen resurssia on nykyisin neljässä eri koulussa: Lausteen, Runosmäen, Pansion ja Varissuon kouluissa. Koulu voi hyödyntää resurssin parhaaksi katsomallaan tavalla. Tehtävään voidaan palkata erillinen opettaja tai vaihtoehtoisesti resurssia voidaan jakaa eri opettajille. Oppilaan tarve tuettuun opetukseen määritellään oppimissuunnitelmassa. Tuki voi olla jaksottaista tai jatkuvaa. Opetusta annetaan perusopetuksen oppiaineissa ensisijaisesti suomeksi mutta mahdollisuuksien mukaan myös oppilaan omalla äidinkielellä yhteistyössä OMO-opettajan kanssa.

Yläkoulun tuetun opetuksen koulut ovat Kupittaan, Luostarivuoren, Nummenpakan ja Puropellon koulut sekä Turun Suomalainen Yhteiskoulu. Lukuvuoden 2010 – 11 alusta Turun suomalaisen yhteiskoulun toiminta lakkaa. Klassikon koulussa alkaa maahanmuuttajien tuettu opetus syksyllä 2009. Nummenpakan koulun tuettu opetus on tarkoitettu ensisijaisesti koulupiirin omille oppilaille. Muihin nk. MATU-kouluihin on mahdollisuus hakea erillisellä lomakkeella, jossa alakoulu määrittelee oppilaan tuen tar-

peen. Monikulttuurisen opetuksen suunnittelija koordinoi oppilasvalintaa ja MATU-koulun rehtori tekee päätöksen oppilaaksi ottamisesta. Koska Kupittaan kouluun tulee omalta oppilasalueelta useita tukea tarvitsevia oppilaita, on tarkoitus vastaisuudessa muuttaa Kupittaan MATU-oppilasvalinta Nummenpakkaa vastaavaksi siten, että oman oppilasalueen oppilailla on ensisijainen oikeus Kupittaan koulun MATU:een.

MATU-oppilaaksi yläkouluihin otetaan vuosittain noin viisi oppilasta / koulu. Puropellon koulun MATU on järjestetty siten, että opetusta koordinoi ja antaa erillinen luokanopettaja. Ryhmään sijoitettavat oppilaat ovat ensisijaisesti suoraan valmistavasta opetuksesta perusopetukseen siirtyviä oppilaita, joiden suomen kielen taito on riittämätön selviämään perusopetuksessa ilman tukea. Muissa kouluissa oppilaiden oppimissuunnitelmista ja lukujärjestyksistä vastaa opettaja, joka koordinoi oppilaat oppimissuunnitelmassa kuvatulla tavalla aineenopettajien antamaan tukiopetukseen. Tukiopetus voi olla samanaikaisopetusta tai etu- tai jälkikäteen annettua lisäopetusta. Kokemukset yläkoulujen MATU:sta ovat kannustavia. Osa oppilaista on tehostetun tuen turvin yltänyt erinomaisiin opintosuorituksiin ja jatkanut opintojaan esim. lukiossa. Parhaiten MATU sopii oppilaille, joilla ei ole todettu tarvetta erityiseen tukeen, ja joilla on opiskeluun vaadittava motivaatio, mutta suomen kielen taito ei ole ehtinyt kehittyä opiskelun vaatimalle tasolle.

Tavoitteena on järjestää koulutusta, jossa MATU-opetuksen hyvistä käytänteistä tiedotetaan kouluja, jotta koulut voisivat etsiä vaihtoehtoisia tapoja oppilaan tukemiseen esim. maahanmuuttajien tukiopetusresurssia hyödyntäen.

9.6. Perusopetuksen johdanto-opinnot, POJO

Lukuvuoden 2008 – 09 aikana on valmistavaan opetukseen tullut paljon 14 – 17-vuotiaita oppilaita, joilla on kehno koulutausta. Osa heistä on Suomeen tullessaan ollut luku- ja kirjoitustaidottomia ja koulunkäyntitaidot ovat puutteelliset. Näiden oppilaiden ei ole mahdollisuus ikänsä ja / tai taitotasonsa takia siirtyä tavalliseen perusopetusluokkaan tai maahanmuuttajien tuettuun opetukseen.

Kun toisen asteen koulutuspaikoista on pula, on peruskoulun päättötodistuksen suorittaminen entistä tärkeämpää oppilaan kannalta. Siksi lukuvuoden 2009 – 10 alusta aloitetaan POJO-opetus, jossa enintään 12 oppilasta opiskelee opettajan ja koulunkäyntiavustajan johdolla lukuvuoden ajan suomen kieltä, yhteiskuntataitoja ja opiskelutaitoja. Samanaikaisesti oppilailla on mahdollisuus suorittaa perusopetuksen oppisisältöjä oppimissuunnitelman mukaisesti. Osa perusopetuksen oppisisällöistä on ryhmälle erikseen organisoituja opintoja ja osa Turun iltalukion perusopetustarjontaa.

Ryhmään otetaan oppilaita myös kesken lukuvuoden, jos ryhmässä on tilaa. Siirtyminen toiseen opiskelupaikkaan kesken lukuvuoden on mahdollista. Lukuvuoden jälkeen oppilaat siirtyvät joko suorittamaan perusopetusta Turun iltalukioon tai johonkin muuhun oppilaitokseen. Ensisijainen tavoite on, että oppilaat saisivat perusopetuksen päättötodistuksen muutamassa vuodessa tai vaihtoehtoisesti pääsisivät ammatillisiin opintoihin. Kokeilusta kertyneitä kokemuksia hyödynnetään myöhemmin opetuksen kehittämisessä.

LIITE 1. Toimintaa ohjaavia ja tukevia asiakirjoja

Toimintaa ohjaavia asiakirjoja

Ihmisoikeuksien julistus
http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=fin

Maastrichtin julistus
http://www.coe.int/t/e/north-south_centre/programmes/3_global_education/b_Maastricht_Declaration/Maastricht_Declaration.pdf

Education for all - Global Action Plan (Unesco, Unicef, Undp, Unfpa, World Bank)
http://www.unesco.org/education/GAP/GAP_v04.pdf

Lissabonin sopimus
http://europa.eu/abc/treaties/index_fi.htm

Itämeristrategia
http://www.formin.finland.fi/Public/default.aspx?nodeid=41783&contentlan=1&culture=fi-FI

Perustuslaki 6§
http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731

Yhdenvertaisuuslaki
http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040021

Perusopetuslaki ja -asetus
http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628

Lukiolaki
http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980629

Kansainvälisyyskasvatus 2010
http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2007/kvkasvatus2010.html?lang=fi

Education for Global Responsibility – Finnish Perspectives
http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2007/Education_for_Global_Responsibility.html?lang=en

Koulutus ja tutkimus vuosina 2007 - 2012 -kehittämissuunnitelma
http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/asiakirjat/kesu_2012_fi.pdf

Koulutus- ja tiedepolitiikan aluestrategia vuoteen 2013
http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2003/koulutus-_ja_tiedepolitiikan_aluestrategia_vuoteen_2013

Monikulttuurinen Varsinais-Suomi. Varsinais-Suomen maahanmuuttopoliittinen ohjelma vuoteen 2015
http://www.te-keskus.fi/Public/download.aspx?ID=9000&GUID={EC89762B-56DC-4586-B4D5-2EBDA4837ACF}

Turun kaupungin kotouttamisohjelman kehittämistoimenpiteet vuosille 2007 - 2011
http://www.turku.fi/Public/download.aspx?ID=34814&GUID={3745FBA4-A2D9-47F9-9FED-89702ACD0106}

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet
http://www.oph.fi/SubPage.asp?path=1,17627,1558

Lukion opetussuunnitelman perusteet
http://www.oph.fi/SubPage.asp?path=1,17627,1560

Turun kaupungin perusopetuksen vuosiluokkien 1-9 opetussuunnitelma
http://www.turku.fi/Public/default.aspx?contentid=6636

Lukio-opetuksen opetussuunnitelman kuntakohtainen osio
http://www.turku.fi/public/default.aspx?nodeid=4790&culture=fi-FI&contentlan=1

Opetustoimen strategia
Turun seudun perusopetuksen strategia
Esi- ja perusopetuksen oppilashuollon strategia ja käsikirja
Yhdenvertaisuus ja tasa-arvosuunnitelma
Oppilaan tuki perusopetuksessa –raportti
Erityisopetuksen kehittämissuunnitelma 2003 – 2010
http://www.turku.fi/Public/Default.aspx?contentid=77087

Turun opetustoimen kehittämisohjelma 2009 - 2012
http://www05.turku.fi/ah/ol/2009/0408004x/2073440.htm

Turun opetustoimen toimintaohjelma 2010
http://www05.turku.fi/ah/ol/2009/0527007t/2103903.htm

Opetustoimen hankeohjeistus intranetissä

Opetusministeriö. Perusopetuksen laatukriteerit – väliraportti 2008
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/Hankkeet/pop/liitteet/perusopetuksen_laatukriteerit.pdf

Toimintaa tukevia asiakirjoja:

Globaalivastuu -sivusto
http://www.globaalivastuu.fi

Ihmisoikeuskasvatuksen käsikirja (Suomen Unesco-toimikunnan julkaisu)
http://www.edu.fi/oppimateriaalit/ihmisenamaailmassa/Ihmisoikeudet/kasikikirja/index.htm

Turun kaupungin opetustoimen täydennyskoulutussuunnitelma 2009-2010
http://www05.turku.fi/ah/ol/2009/0527007t/2103936.htm

Lukijasta tietoyhteiskunnan kansalaiseksi - Turun opetustoimen ja kirjastotoimen tietopalvelustrategia
Turun opetustoimen tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön strategia 2006-2011
http://www.turku.fi/Public/Default.aspx?contentid=77087

Turku: Opetus ja koulutus -> Perusopetus -> Globaalikasvatus ja monikulttuurisuus
http://www.turku.fi/Public/default.aspx?nodeid=16902&culture=fi-FI&contentlan=1

Opetustoimen esite
http://www.turku.fi/Public/download.aspx?ID=81661&GUID={8575EA30-467A-4A9F-B732-3491B4EE42ED}

Perusopetuksen opas 2009
http://www.turku.fi/Public/download.aspx?ID=52011&GUID={7B5D569D-A3BE-430A-8A34-53C1BDA0D5B5}

Romanilasten perusopetuksen tukemisen kehittämissuunnitelma. Opetushallituksen rahoittaman Romanilapsen tukeminen perusopetuksessa -kehittämistoiminnan yhteydessä laadittu kehittämissuunnitelma. Turun opetustoimi 2009.

Moped-sivusto
Monikulttuurisen pedagogiikan sivusto, jossa on paljon tietoa monikulttuurisesta koulusta, opetuksesta ja eri kulttuureista. Sivustossa on runsaasti sekä verkkopohjaista että tulostettavaa materiaalia sekä eri kielillä tulostettavia lomakkeita kodin ja koulun yhteistyöhön.
http://www.mopedkoulu.fi/

Opetushallituksen monikulttuurinen koulutus -sivut
Paljon tietoa monikulttuurisesta opetuksesta. Sivulta on mahdollisuus ladata esim. ”Suomea sanoin – monin tavoin. Suomi toisena kielenä perusopetuksessa -esite” ja ”Kommentoitu luettelo maahanmuuttajataustaisten opetuksen ja koulutuksen materiaaleista” -julkaisu.
http://www.edu.fi/SubPage.asp?path=498,526

Kieliluokat-sivusto
Turun, Naantalin ja Raision yhteinen kieliluokkaopetusta esittelevä sivusto
www.kieliluokat.fi